

P.J. van Koppen & M. Malsch (2001) De leeftijd van bewijs. *Nederlands Juristenblad*, 76, 768.

verjaren', dat wil zeggen dat in geval van bepaalde typen delicten niet langer vervolgd moet worden, omdat bijvoorbeeld de inbreuk op de rechtsorde te gering is om na een bepaalde periode nog tot strafvervolgning over te gaan. Dit blijkt ook uit het feit dat bepaalde typen delicten nooit verjaren, namelijk oorlogsmisdrijven.¹ Blijkbaar geldt het bewijsprobleem in die gevallen niet.

De redenering van Van Koppen en Malsch is op te vatten als een voorstel om de verjaringstermijn terug te brengen naar een half jaar. Ik zou het tegendeel willen stellen: de verjaringstermijn kan afgeschaft worden. Voor deze stelling zijn twee argumenten aan te voeren. Ten eerste is het uitgangspunt onbevredigend dat daders van strafbare feiten na verloop van tijd van hun last verlost worden. De maatschappelijke discussie geeft aan dat de communis opinio dit argument ondersteunt. Het is maar de vraag of dit slechts voor bepaalde typen delicten zou moeten gelden. Ten tweede is het niet mogelijk een goede verjaringstermijn te bepalen. Het bewijs is niet van het ene op het andere moment niet meer te leveren. Het probleem dat het moeilijker wordt bewijs te leveren naarmate een zaak ouder wordt, moet opgelost worden in het bewijsrecht en niet in een instituut als de verjaring van het recht tot strafvordering. Aan ieder bewijs moeten de eisen gesteld worden die de wettelijke bewijsregeling dicteert. Hoe langer het geleden is dat een delict heeft plaatsgevonden, hoe meer eisen aan de rechter gesteld moeten worden in het geval van verwerping van bijvoorbeeld een beroep op een strafuitsluitingsgrond. Hieraan wil ik toevoegen dat,

De leeftijd van bewijs

Naschrift

Bewijsmiddelen zijn als koekjes: sommige soorten kunnen heel lang bewaard blijven, sommige worden snel oud en andere moet je eigenlijk direct eten. Dat heeft de wetgever goed gezien en daarvoor de verjaringstermijn in het leven geroepen. DNA blijft echter heel lang vers en dus zou voor zaken met DNA de verjaringstermijn wel afgeschaft kunnen worden. Dat is het centrale argument waartegen wij in onze bijdrage in het geweer kwamen en waar De Wilde nu op reageert.

De verjaringstermijn is natuurlijk niet geheel zonder problemen mede omdat de lengte ervan ook afhankelijk is gesteld van geheel andere overwegingen. De ernst van overtredingen wordt bijvoorbeeld kennelijk zo gering gevonden dat wij al na twee jaar het recht op vervolging laten vervallen; oorlogsmisdaden zijn zo ernstig dat daarvoor in het geheel geen verjaringstermijn geldt. De lengte van de verjaringstermijn heeft daarmee – in tegenstelling tot het principe van de verjaringstermijn – geen relatie met de houdbaarheid van het bewijs. De Wilde stelt in feite voor om de rechter de verplichting op te leggen om, gaande de tijd, aan bewijsmiddelen steeds minder waarde te hechten, waarbij hij overigens wijselijk in het midden laat hoe hij dat in wetgeving wil gieten.

De Wilde stelt nu dat onze redenering is op te vatten als een voorstel om de verjaringstermijn terug te brengen naar een half jaar. Deze conclusie is echter onjuist. Zoals hierboven is aangegeven zijn er nog méér redenen voor en tegen de verjaringstermijn, en wij pleiten dan ook niet voor een aanzienlijke verkorting van die termijn. Slechts het verouderen van sommige soorten bewijs zou pleiten voor een verkorting van de verjaringstermijn, maar er zijn andere argumenten die ertegen pleiten. Gezien de ernst van sommige feiten lijkt ons een zeer korte verjaringstermijn niet wenselijk. Verjaringstermijnen hebben immers ook een symboolstellende functie tegenover de burger en de verdachte. De eerstvolgende achttien jaar dient de verdachte rekening te houden met een vervolging voor moord: men is zijn feit nog niet vergeten. Dit gegeven, in combinatie met het feit dat sommige soorten van bewijs nog wél bruikbaar zijn na achttien jaar, leidt ertoe dat wij voor handhaving van de huidige verjaringstermijn pleiten. Wij waarschuwen slechts voor overtrokken verwachtingen op grond van beschikbaarheid van gevoelige DNA-tests.

wanneer het inderdaad zo is dat alleen de bewijskwestie ten grondslag ligt aan de verjaringsregeling, het niet te rechtvaardigen is dat voor bepaalde delicten een veel langere verjaringstermijn geldt dan voor andere.

Hoewel ik het eens ben met Van Koppen en Malsch dat DNA geen wondermiddel is², meen ik dat – binnen de grenzen die altijd gesteld moeten worden aan bewijs – ook strafvervolgning moet kunnen plaatsvinden in geval van zaken die langer dan de huidige verjaringstermijn geleden hebben plaatsgevonden. Hierbij is de vraag of het nieuwe bewijs verkregen is door DNA-onderzoek of langs andere wegen niet van belang. De vraag naar de mogelijkheden van DNA-onderzoek staat los van de vraag naar het bestaansrecht van verjaringstermijnen. De toegenomen mogelijkheden van DNA-onderzoek zijn wel een goede aanleiding om een discussie te voeren over het bestaansrecht van verjaringstermijnen in het strafrecht. ■

B. de Wilde

(student aan de Universiteit Leiden)

1. De reden hiervan is de ernst van het feit. Zie Hazewinkel-Suringa/Remmelink, *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, Deventer: Gouda Quint 2000 (§ 3.5.3.1).
2. Ook Boris Dittrich heeft DNA-bewijs niet als zodanig gepresenteerd, in tegenstelling tot wat Van Koppen en Malsch stellen.

DNA mag dan niet verouderen, al het andere bewijs doet dat wél, en aangezien DNA slechts een begin van het door de rechter te reconstrueren verhaal van het misdrijf oplevert, zal er altijd aanvullend bewijs nodig zijn. Voor dat soort bewijsmiddelen is geen technische vooruitgang geboekt en blijft het nog steeds moeilijk na zoveel jaar nog de precieze feiten vast te stellen. Documenten raken zoek, zijn niet meer leesbaar of vernietigd, getuigen zijn dood of alles vergeten, agenda's waarin afspraken stonden zijn kwijt, en ook andere stukken van overtuiging zijn inmiddels zoek, hetgeen niet een geheel hypothetische situatie is. Voor de oorlogsmisdrijven, die De Wilde ook noemt en waarvoor geen verjaringstermijn geldt, kan dat laatste onder omstandigheden tot desastreuze gevolgen leiden. Een sprekend voorbeeld daarvan zijn de 'herkenningen' door getuigen van Demjanjuk die destijds in Israël werd vervolgd voor oorlogsmisdrijven.¹

Het principe van 'fair trial', dat in verschillende uitspraken door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) als bindend beginsel voor de aangesloten Europese rechtsstelsels is uitgesproken, vereist dat de verdediging op verschillende punten de gelegenheid krijgt om bewijs ter discussie te stellen en zelf met tegenbewijs te komen. Dit is om verschillende redenen, zoals gezegd, bij niet-DNA bewijs na verloop van tijd uitzonderlijk moeilijk of onmogelijk geworden. Hoe langer de verjaringstermijn, hoe moeilijker het dan ook voor de verdediging zal zijn om met tegenbewijs te komen of om strafuitsluitingsgronden aanneemelijk te maken.

En de zaken mét DNA-bewijs dan? De Wilde suggereert dat wij ons argument presenteren alsof in geval van DNA-bewijs dit altijd het enige bewijs zou zijn dat voorhanden is. Wij zijn ons er natuurlijk van bewust dat in de meeste zaken meer bewijs beschikbaar is. In de zaken die aanleiding gaven tot het voorstel voor afschaffing van de verjaringstermijn was hier echter wel erg vaak sprake van gebrek aan 'hard' aanvullend bewijs naast DNA. Dat zijn zaken die een combinatie te zien geven van een zedenmisdrijf en een moord of doodslag, en waar bovendien in eerste instantie geen concrete verdachte kon worden gevonden. Gelukkig komt dit soort zaken, hoe ingrijpend zij ook zijn, relatief erg weinig voor. Er zijn derhalve onvoldoende gronden om de verjaringstermijn af te schaffen. ■

P.J. van Koppen, M. Malsch

1. Zie voor een beschrijving van al die problemen W.A. Wagenaar, *Het herkennen van Iwan*, Amsterdam: Swets & Zeitlinger 1989.